

Sygn. akt I Ns 442/23

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2024 r.

Sąd Rejonowy w Piszcu I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia Magdalena Łukaszewicz

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Anita Topa

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2024 r. na rozprawie

sprawy z wniosku M. B.

z udziałem S. K., A. K., M. K. (1), M. K. (2), E. L. (1)

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. L., którego zwłoki znaleziono 12.08.2019 r. w P.

p o s t a n a w i a:

oddalić wniosek.

UZASADNIENIE

W dniu 30 października 2023 roku M. B. złożył wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po bracie rodzonym swojej matki - T. L. zmarłym 12 sierpnia 2019 roku - jak też o odebranie od niego oświadczenia o odrzuceniu spadku po ww. spadkodawcy. W uzasadnieniu wskazał, że wujek nie zwierzał się mu ze swoich spraw majątkowych i problemów finansowych. Nie kontaktował się z nim również żaden z wierzycieli zmarłego. Dlatego nie miał żadnej wiedzy na temat majątku wuja ani długów wchodzących w skład spadku po nim. Podniósł, że niezłożenie przez niego w ustawowym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku było wynikiem istotnego błędu, gdyby bowiem znał prawdziwy stan rzeczy i wiedział o długach wuja, to rozsądnie oceniając sytuację odrzuciłby spadek. Dodał, że od wielu lat pracuje za granicą i nie utrzymuje regularnych kontaktów z rodziną, dlatego nie wiedział i nie mógł wiedzieć, że upłynął termin do złożenia przedmiotowego oświadczenia.

Na rozprawie w dniu 25 stycznia 2024 roku wnioskodawca oświadczył, że nie utrzymywał z wujem żadnych kontaktów i nie wiedział o toczącym się przed Sądem Rejonowym w Piszcu pod sygn. akt I Ns 185/20 postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Sąd ustalił, co następuje:

T. L., syn E. i E., ostatnio stale zamieszkały w P., zmarł. Jego zwłoki znaleziono w dniu 12 sierpnia 2019 roku w P.. Nie pozostawił testamentu.

(okoliczności bezsporne, dowód: odpis skrócony aktu zgonu T. L. k. 11 i zapewnienie spadkowe k. 80 akt sprawy I Ns 185/20 Sądu Rejonowego w Piszcu)

Wnioskodawca M. B. jest zstępnym siostry spadkodawcy – W. B. B. i jest powołany do spadku po T. L. z mocy art. 932 § 5 k.c., albowiem:

- spadkodawca T. L. w chwili śmierci był rozwiedziony,

- dzieci spadkodawcy - S. L., P. W. i K. L. - odrzuciły spadek po nim,
- w imieniu małoletnich wnuków spadkodawcy - F. W. i A. W. - spadek odrzucili w dniu 21 kwietnia 2020 roku ich rodzice,
- ojciec spadkodawcy E. L. (2) nie dożył otwarcia spadku,
- matka spadkodawcy E. L. (1) - nie odrzuciła spadku,
- spadkodawca miał pięcioro rodzeństwa, w tym siostrę W. B. B. (matka wnioskodawcy),
- W. B. dowiedziała się o powołaniu do spadku w dniu 15 czerwca 2021 roku, kiedy odebrała odpis wniosku o stwierdzenie nabycia spadku i odpis postanowienia o wezwaniu jej do udziału w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po T. L. prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Piszcu pod sygn. akt I Ns 185/20,
- W. B. odrzuciła spadek po T. L. w dniu 10 września 2021 roku.

(dowód: oświadczenia o odrzuceniu spadku znajdujące się w aktach spraw Sądu Rejonowego w Piszcu I N 20/20, I N 89/20, I N 288/21; potwierdzenie odbioru korespondencji sądowej przez dorosłego domownika W. B. B. k. 71v akt sprawy I Ns 185/20 Sądu Rejonowego w Piszcu; odpis skrócony aktu małżeństwa rodziców spadkodawcy, odpis skrócony aktu urodzenia matki wnioskodawcy W. B. B., odpis skrócony aktu urodzenia wnioskodawcy M. B. k. 53, 74 i 124 akt sprawy I Ns 185/20 Sądu Rejonowego w Piszcu)

M. B. został wezwany do udziału w sprawie spadkowej I Ns 185/20 postanowieniem Sądu Rejonowego w Piszcu z dnia 24 listopada 2021 roku (punkt 2. postanowienia). W punkcie 1. tego postanowienia, Sąd zwolnił od udziału w sprawie spadkowej m.in. matkę wnioskodawcy W. B. B. z uwagi na skuteczne złożenie przez nią oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. L..

Odpis powyższego postanowienia wraz z odpisem wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po T. L. i odpisem załączników został doręczony M. B. w dniu 18 czerwca 2022 roku. Doręczenie nastąpiło za pośrednictwem funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w K.. M. B. osobiście pokwitował odbiór korespondencji.

(dowód: postanowienie z dnia 24.11.2021r. k. 96, pismo przewodnie do doręczanej korespondencji k. 106, pismo z (...) w K. k. 164 i zwrotne potwierdzenie odbioru korespondencji przez M. B. k. 165 akt sprawy I Ns 185/20 Sądu Rejonowego w Piszcu)

T. L. posiadał zadłużenie względem Wspólnoty Mieszkaniowej nieruchomości przy ulicy (...) w P. z tytułu nieuregulowanych opłat (czynsz, zaliczka na utrzymanie nieruchomości wspólnej, zaliczka na fundusz remontowy) za stanowiący jego własność lokal mieszkalny nr (...). Posiadał również zadłużenie w Banku (...) S.A. (następca prawny (...) Bank S.A.) z tytułu umowy kredytu konsolidacyjnego zawartej w dniu 22.02.2018r.

(dowód: wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po T. L. k. 3, wydruk z księgi wieczystej k. 5-8 i karta kontowa k. 12-14 akt sprawy I Ns 185/20 Sądu Rejonowego w Piszcu; pismo z Banku (...) S.A. k. 16, 141 i wyciąg z ksiąg banku k. 151v akt sprawy I Ns 185/20 Sądu Rejonowego w Piszcu)

Sąd zważył, co następuje:

Sąd dał wiarę dokumentom powołanym w uzasadnieniu, gdyż nie były kwestionowane, a nadto dokumenty urzędowe korzystały z domniemania zgodności z prawdą tego, co zostało w nich stwierdzone (art. 244 § 1 k.p.c.).

Spadkobierca nabywa spadek z mocy prawa z chwilą śmierci spadkodawcy (art. 925 w zw. z art. 924 k.c.). Nikomu jednak nie można narzucić nabycia praw i obowiązków cywilnoprawnych wbrew jego woli, dlatego spadkobierca może nabyty z tą chwilą spadek przyjąć lub odrzucić z mocą wsteczną. Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c., oświadczenie o przyjęciu

lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania, tj. dowiedział się o tym, że jest spadkobiercą z mocy testamentu lub ustawy. Brak oświadczenia spadkobiercy w tym terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1015 § 2 k.c.). Spadkobierca, który nie złożył żadnego oświadczenia spadkowego w ww. terminie, nie może się tłumaczyć, że nie jest spadkobiercą, gdyż jest nim z mocy prawa.

Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w ww. terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania tego terminu, przy czym uchylenie to powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca (art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 § 1 k.c.). Ponadto, takie uchylenie się od skutków prawnych wymaga zawsze zatwierdzenia przez sąd po przeprowadzeniu rozprawy i dopiero wówczas staje się ono skuteczne (art. 1019 § 3 k.c. w zw. z art. 690 § 1 k.p.c.).

Mimo braku wyraźnego wskazania tego w samej treści art. 1019 k.c., także osoba, która znajdowała się w chwili składania oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, może się na taki fakt skutecznie powoływać. Oświadczenie woli nie jest świadome i swobodne, jeśli osoba je składająca nie potrafi zrozumieć własnych czynów i ich skutków (wyłączenie świadomości) oraz charakteryzuje się brakiem możliwości dokonywania wyboru i kontroli swojego zachowania (wyłączenie swobody). Obojętne są powody takiego stanu, w szczególności to, czy jest on trwały (np. choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy), czy przemijający (np. chwilowe i przemijające zaburzenia świadomości lub czynności psychicznych), byleby istniał w chwili złożenia oświadczenia.

Wnioskodawca M. B. do dnia 18 grudnia 2023 roku nie złożył oświadczenia spadkowego po T. L., a nadto nie powoływał się na wadę oświadczenia woli, tj. na stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli w rozumieniu art. 82 k.c. Powoływał się natomiast na brak świadomości, że toczy się sprawa spadkowa po T. L., a więc że jest spadkobiercą po T. L. oraz na brak świadomości, że spadkodawca pozostawił długi. Z tego powodu, jak podał, nie ocenił rozsądnie sytuacji i nie odrzucił spadku po spadkodawcy.

W pierwszej kolejności podkreślić należy, że wnioskodawca w dniu 18 czerwca 2022 roku osobiście odebrał skierowaną do niego korespondencję w postaci: odpisu postanowienia o zwolnieniu jego matki od udziału w sprawie spadkowej I Ns 185/20 z uwagi na skuteczne złożenie przez nią oświadczenia o odrzuceniu spadku po T. L. i o wezwaniu zstępnych W. B. B. (w tym wnioskodawcy) do udziału w sprawie spadkowej oraz odpisu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po T. L. wraz z załącznikami. Z treści samego wniosku i załączonych do niego dokumentów wprost wynikało, że spadkodawca jest dłużnikiem Wspólnoty Mieszkaniowej nieruchomości przy ulicy (...) w P.. Zatem już w dniu 18 czerwca 2022 roku wnioskodawca dowiedział się zarówno o tym, że toczy się sprawa spadkowa I Ns 185/20 i że jest spadkobiercą ustawowym po T. L., jak i o tym, że spadkodawca miał długi. Wnioskodawca nie zapoznał się z aktami sprawy spadkowej, nie interesował się przebiegiem tej sprawy. W tym miejscu należy zauważyć, że rodzeństwo wnioskodawcy (M. K. (3), D. B. (1), T. B. i D. B. (2)) odrzuciło w ustawowym terminie spadek po T. L..

Z uwagi na powyższe, w ocenie Sądu stwierdzić należy, iż wnioskodawca nie pozostawał w błędzie, lecz nie dołożył należytej staranności w dbałości o swoje ważne życiowo sprawy. Niezłożenie w terminie ustawowym oświadczenia wynika z zaniedbania wnioskodawcy, a nie z okoliczności obiektywnych.

Błąd przy braku oświadczenia spadkowego musi dotyczyć treści przyjęcia spadku oraz być istotny, tzn. taki, który uzasadnia przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i ocenił sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (art. 84 k.c.). Błąd dotyczący treści oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku lub braku takiego oświadczenia to m.in. błąd co do osoby spadkodawcy, tytułu powołania lub przedmiotu spadku. W tej ostatniej sytuacji chodzi o brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego, z tym zastrzeżeniem, że nie jest on wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy (tak E. Skowrońska-Bocian, Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki, Warszawa 2011, str. 247-248). Stanowisko to, akceptowane przez Sąd Rejonowy, znajduje dodatkowo potwierdzenie w judykaturze, zgodnie z którą podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może

stanowiąc błąd prawnie doniosły; błędem takim nie jest nieznanomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (tak Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 30.06.2005 roku, IV CK 799/04, OSNC 2006 nr 5, poz. 94, z dnia 18.03.2010 roku, V CSK 337/09, LEX nr 677786 oraz z dnia 01.12.2011 roku, I CSK 85/11, LEX nr 1147725).

Na gruncie art. 84 k.c. nie ma przeszkód do uznania za błąd prawnie doniosły nie tylko błędu co do faktów, ale i błędu co do prawa - jeżeli oczywiście dotyczy on treści czynności prawnej i jest istotny (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 1974 r., II CR 761/73 i z dnia 10 października 2000 r., IV CKN 144/00).

W ocenie Sądu Rejonowego, dokonane ustalenia nie dawały jednak podstaw do stwierdzenia błędu wnioskodawcy uzasadniającego uchylenie się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku (art. 1019 § 2 k.c.). Taki błąd mógłby polegać na niebędącej wynikiem niedołożenia należytej staranności nieznanomości przedmiotu spadku, tj. nieznanomości rzeczywistego stanu spadku - niewiedzy, że w skład spadku wchodzi długi. Ale jak wynika z okoliczności sprawy wnioskodawca już w dniu 18 czerwca 2022 roku wiedział, że spadkodawca miał długi, a stan jego wiedzy w tym zakresie nie uległ zmianie do tej pory.

Nawet gdyby uznać, że wnioskodawca nie miał świadomości, że jest spadkobiercą T. L., z punktu widzenia art. 1019 k.c. byłoby to pozbawione doniosłości prawnej. Nieświadomość ta wynikałaby bowiem z nieznanomości przepisów prawa. Gdyby bowiem wnioskodawca zapoznał się z przepisami art. 931-932 k.c., wiedziałby, że jest spadkobiercą ustawowym po swoim wuju. Wspomniany brak świadomości po stronie wnioskodawcy wynikałby z nieznanomości prawa, a nie z usprawiedliwionego błędu co do prawa. Nieznajomość prawa nie usprawiedliwia tego, kto go nie zna i nie niweluje negatywnych skutków prawnych, które ustawa wiąże z brakiem aktów staranności.

Z tych względów wniosek M. B. podlegał oddaleniu.

O kosztach postępowania orzeczono na zasadzie art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy z uczestników poniósł koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.